

КЛАСИФІКАЦІЯ ІНФОРМАЦІЇ НА ОСНОВІ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ УКРАЇНИ

Вступ

Сучасні інформаційні технології визначаються як безперервний процес обробки, зберігання, передачі та відображення інформації.

Інформація – це знання, відомості, дані, отримані і накопичені в процесі розвитку науки і практичної діяльності людей, які можуть бути використані у суспільному виробництві та управлінні як фактор збільшення обсягу виробництва і підвищення його ефективності.

Поняття «інформація» може бути тлумачено як деяка сукупність відомостей (повідомлень), які визначають міру наших знань про ті або інші події, явища, фактори і їхній взаємозв'язок. Таке визначення підкреслює велике різноманіття складу інформації.

Мета даної роботи на основі законодавства України, дати відповідну класифікацію інформації, тому що гриф обмеження доступу до інформації показує необхідність у захисті матеріального носія інформації і визначити відповідний набір рівнів захисту та повідомляє користувачам про необхідність спеціального поводження з цим матеріальним носієм інформації.

Обґрунтування

У зв'язку з виникненням України як самостійної держави постала потреба у розробці правової основи забезпечення охорони інформаційного суверенітету.

Одним з головних напрямів інформаційної політики є:

- забезпечення доступу громадян до інформації (радіо, телебачення, преси);
- зміцнення організаційних, фінансових, правових і наукових основ інформаційної діяльності;
- забезпечення ефективного використання інформації;
- створення державної системи охорони інформації.

Першим законодавчим актом, що стверджує інформаційний суверенітет України закріплює право громадян на інформацію закладає правові основи інформаційної діяльності і визначає правові форми міжнародного співробітництва в галузі інформації, став Закон України «Про інформацію», прийнятий Верховною Радою України 02 жовтня 1992 року [1]. Цей Закон визначив режим доступу до інформації, поділивши її на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом.

Інформацію з обмеженим доступом – інформація, доступ до якої обмежується у відповідності з законом або рішенням власника такої інформації чи уповноваженої ним особи. За своїм правовим режимом інформацію з обмеженим доступом поділяється на конфіденційну та таємну.

Конфіденційна інформація – це відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюється за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов.

Конфіденційній інформації, що є власністю держави надається гриф обмеження доступу «Для службового користування» [2]. Необхідність поставлення грифа «Для службового користування» визначається на підставі переліків: на документі – виконавцем та особою, що підписує документ; на виданні – автором (укладачем) і керівником, який підписав видання до друку.

До таємної інформації належить інформація, що містить відомості, які становлять державну таємницю, а також іншу передбачену законом таємницю розголошення якої завдає шкоди особі, суспільству і державі.

Державна таємниця – вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому Законом “Про державну таємницю”, державною таємницею і підлягають охороні державою [3].

Закон України «Про державну таємницю» регулює суспільні відносини, пов’язані з віднесенням інформації до державної таємниці, засекречуванням, розсекречуванням її матеріальних носіїв та охороною державної таємниці з метою захисту національної безпеки України.

Засекречування матеріальних носіїв інформації здійснюється шляхом надання відповідному документу, виробу або іншому матеріальному носію інформації грифа секретності.

Реквізит кожного матеріального носія інформації мають містити гриф секретності, який відповідає ступеню секретності інформації, встановленому рішенням державного експерта з питань таємниць, – «особливої важливості», «цілком таємно», «таємно». Ступінь секретності та доступ до інформації і пов’язані з нею охорона повинні враховувати виробничу необхідність у використанні або обмеження доступу до неї, а також витрати для організації захисту від несанкціонованим доступом або ушкодженням інформації повинні бути меншими від витрат на забезпечення схоронності інформації, тобто має місце наступна умовна формалізація у вигляді

$$C = E + H > B,$$

де прийняті наступні позначення

C – сукупні економічні витрати, що завдані або можуть бути завдані внаслідок втрати або витоку інформації;

E – економічний показник внаслідок втрати або витоку інформації;

H – інші економічні наслідки від втрати або витоку інформації;

B – витрати на забезпечення схоронності інформації.

Економічна шкода – матеріальні збитки, які спричинені або можуть бути спричинені внаслідок втрати або витоку інформації.

Інші наслідки – втрати які можуть відбутися внаслідок втрати або витоку інформації, які не підлягають економічному обрахунку у кількісному вираженні (погіршення або розрив відносин та зв’язків з партнером, втрати на відновлення зв’язків, зрив договору на впровадження якісно нової продукції, людський фактор тощо). Людський фактор відіграє дуже важливу роль в справі ефективного здійснення заходів по захисту інформації з обмеженим доступом від актів несанкціонованого доступу.

Строк, протягом якого діє рішення про віднесення інформації до державної таємниці, не може перевищувати для інформації із ступенем секретності «особливої важливості» – 30 років, для інформації «цілком таємно» – 10 років, для інформації «таємно» – 5 років.

Інформація вважається державною таємницею з більш високим чи нижчим ступенем секретності або такою, що не становить державної таємниці, з часу опублікування відповідних змін до Зводу відомостей, що становлять державну таємницю.

Перелік посад, які дають право посадовим особам, що їх займають, надавати матеріальним носіям інформації грифи секретності, затверджується керівником організації, що проводить діяльність, пов’язану з державною таємницею.

До матеріальних носіїв іншої таємної інформації, яка не становить державної таємниці, або конфіденційної інформації відносяться:

– адвокатська таємниця – Закон України «Про адвокатуру»;

– банківська таємниця – Закон України «Про банки і банківську діяльність» і Закон України «Арбітражний процесуальний кодекс України»;

– військова таємниця – Закони України «Кримінальний кодекс України», «Цивільний процесуальний кодекс України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Службу безпеки України»;

– комерційна таємниця – Закони України «Арбітражний процесуальний кодекс України», «Кримінальний кодекс України», «Про Службу безпеки України», «Про аудиторську діяльність», «Про державну податкову службу в Україні», «Про господарські товариства», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про науково-технічну інформацію», «Про страхування».

Моментом виникнення прав на комерційну таємницю можна вважати момент вжиття особою, яка законно контролює матеріальні носії інформації, заходів для її збереження, а моментом припинення прав – момент закінчення існування сукупності ознак комерційної таємниці.

Термін «ноу-хау» («know-how») знайшов застосування в правовій літературі більшості держав світу та став звичним в економічному обігу. Він відомий в комерційних і юридичних колах, але до теперішнього часу немає достатньо чіткого його визначення, щоб задовольнити всіх, вираз «ноу-хау» є професіоналізмом, побутовим жаргоном,* що набув повсюдного поширення у зв'язку із своєю виразністю.

Загальним для всіх термінів є те, що до «ноу-хау» відносяться технічні прийоми і виробнича інформація. «Ноу-хау» може виступати як матеріальний носій інформації з обмеженим доступом так і відкрита інформація [4].

Поняття комерційна таємниця в українському законодавстві є значно ширшим поняттям за своїм обсягом ніж «ноу-хау». Комерційна таємниця включає у себе «ноу-хау» як один з можливих компонентів;

– лікарська таємниця – Закони України «Про інформацію», «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

– службова таємниця – Закони України «Кримінальний кодекс України», «Цивільний процесуальний кодекс України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Службу безпеки України», «Про державну податкову службу в Україні»;

– таємниця листування, телефонних розмов і телеграфних повідомлень – Закони України «Про інформацію», «Кримінальний кодекс України», «Про зв'язок»;

– таємниця нотаріальних дій – Закон України «Про нотаріат»;

– таємниця псевдоніму – Закони України «Про телебачення і радіомовлення», «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»;

– таємниця страхування – Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Потрібно відмітити, що динаміка зміни грифа обмеження доступу може змінюватися так, якщо при перегляді наявних у справі документів, які містять конфіденційну інформацію, що з власністю держави члени експертної комісії можуть зробити висновок, що за сукупністю відомостей вона складає державну таємницю або у зворотному напрямку, а саме державна таємниця може перейти в конфіденційну інформацію, що з власністю держави, а далі у відкриту інформацію

$KД \rightarrow ДТ$ або $ДТ \rightarrow КД \rightarrow В$

де $KД$ – конфіденційна інформація, що з власністю держави;

$ДТ$ – державна таємниця;

$В$ – відкрита інформація.

При обробці інформації в одній інформаційній системі можна об'єднувати інформацію різних грифів обмеження доступу, а пошуку операції та вибір інформації здійснювати відповідно з рівнем доступу до інформації користувача [5]

$B \oplus K \oplus T$

де \oplus – оператор об'єднання інформації різних грифів обмеження доступу (представляє собою множину грифів обмеження доступу до інформації);

B – відкрита інформація;

K – конфіденційна інформація;

T – таємна інформація.

Висновки

У роботі запроваджена, на підставі законодавчих актів України, класифікація інформації за правовим режимом. На основі класифікації такої інформації наведені основні властивості при її обробці.

Список літератури

1. Закон України "Про інформацію": Закон України від 02.10.2002 № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 29. – Ст. 194.
2. Інструкція про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави. Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 27.11.98 № 1893. Офіційний вісник України. – 1998. – № 48. – Ст. 1764.
3. Закон України "Про державну таємницю": Закон України від 21.09.99 № 1079-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 49. – Ст. 428.
4. Головань С.М., Дівізіюк М.М., Чирков Д.В., Щербак Л.М. Захист ділової інформації // Збірник наукових праць СНУАЕтаП. – № 2 (22). – Севастополь: 2007. – С. 181-187.
5. Головань С.М., Давиденко А.М., Мелешко О.О., Щербак Л.М. Класифікація інформації // Захист інформації: Сб. науч. тр. НАУ. – К.: НАУ, 2005. Вып. 12. – С. 8-16.

Запропонована на основі законодавства України класифікація інформації за правовим режимом має важливе значення у використанні інформації, тому, що гриф обмеження доступу до неї показує необхідність у захисті матеріального носія інформації і визначенні відповідних наборів рівнів захисту, а також повідомляє користувачам про необхідність спеціального поводження з цим матеріальним носієм інформації.

Ключові слова: відкрита інформація, конфіденційна інформація, таємна інформація, комерційна таємниця, гриф обмеження доступу.

На основании законодательства Украины предложена классификация информации по правовому режиму, потому, что гриф ограничения доступа к информации показывает необходимость защиты материального носителя информации и определяет соответствующий набор уровней защиты, а также сообщает пользователю о необходимости специального обращения с этим материальным носителем информации.

Ключевые слова: открытая информация, конфиденциальная информация, секретная информация, коммерческая тайна, гриф ограничения доступа.

On the basis of Ukrainian legislation proposed classification of information on the legal regime, because the need to restrict access to information shows the need to protect the material carrier of information and determines the appropriate set of protection levels, and also informs the user about the need for special handling of this material carrier of information.

Key words: public data, confidential information, secret information, commercial information, classification of access restriction.

Надійшла 24.09.2009